

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора, провідного наукового співробітника відділу змісту і технологій навчання дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України Солдатенка Миколи Миколайовича

на дисертацію Сої Олени Миколаївни «Формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Соціально-економічні зміни, що відбуваються у сучасному суспільстві, потребують докорінних змін у системі освіти, в навчально-виховному процесі вищої педагогічної школи. Удосконалення системи освіти потребує використання нових методів навчання, які сприяють реалізації інтелектуально-духовного потенціалу молоді. Віртуальний аспект буття все помітніше домінує над аспектом фундаментальним, причому цей перелом охоплює всю інтелектуальну сферу. Тому освітній процес вищої школи стає джерелом досвіду щодо застосування нових технологій як у навчальній так і майбутній професійній діяльності, взагалі у світі інформації, кількість якої сьогодні надзвичайно швидко зростає, ускладнюючи таким чином процес професійної підготовки спеціалістів будь якої галузі.

Удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх учителів є предметом наукового аналізу багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, але проблема формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій не була предметом спеціального вивчення. Виходячи з наведеного, означене вище дисертаційне дослідження Сої О.М., без сумнівів, є актуальним.

Відмітимо, що свої наукові судження автор дослідження будує на ґрунтовному аналізі педагогічної, психологічної та методичної літератури, якому присвячено перший розділ дисертації «Формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики як педагогічна проблема». У розділі висвітлено особливості професійної підготовки майбутнього вчителя

математики в сучасних умовах. Культура самостійної роботи є складовою професійної культури майбутнього учителя математики і розглядається з позицій культурологічного, діяльнісного, системного, компетентнісного, особистісно орієнтованого підходів. Автором роботи виокремлено структурно-функціональні компоненти культури самостійної роботи майбутніх учителів математики: мотиваційний, змістовий і процесуально-технологічний. Розкрито можливості інноваційних технологій в освіті як засобу формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики, що забезпечують активність, самостійність і мобільність студентів у навчанні та закладають фундамент готовності до подальшої професійної діяльності.

У другому розділі – «Педагогічні умови формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій» створена структурно-функціональна модель її формування, яка складається з блоків: цільового, змістового, реалізаційного та результативного.

В дисертації обґрунтовано три педагогічні умови, які сприяють формуванню культури самостійної роботи майбутнього учителя. Першою умовою визначено формування стійкої мотивації до самостійної роботи у майбутніх учителів математики освітнього ступеня «Бакалавр». Другою педагогічною умовою автором визначено активізацію аудиторної самостійної роботи студентів напряму підготовки «Математика*» в навчально-інформаційному середовищі педагогічного ВНЗ. Розкрито можливості активізації самостійної роботи майбутніх учителів математики на лекційних, практичних, лабораторних, семінарських заняттях та під час контрольних заходів. Третьою педагогічною умовою у професійній підготовці пізнавальних, професійно орієнтованих та дослідницьких завдань обрано оптимізацію позааудиторної самостійної роботи майбутніх учителів математики за допомогою інноваційних технологій в освіті – реалізовано на основі інноваційного підходу до організації самостійної роботи студентів напряму «Математика*» засобами проектної технології, роботи в малих групах,

консультування і за допомогою електронних освітніх ресурсів. Розроблено електронний навчально-методичний комплекс з геометрії на базі хмарних технологій.

У третьому, експериментальному, розділі дано опис організації та ходу педагогічного експерименту (на основі ціннісно-орієнтаційного, змістово-результативного, операційно-діяльнісного та рефлексивно-конструктивного критеріїв), перевірено ефективність педагогічних умов, проаналізовано та узагальнено результати дослідження. Доведено, що кращому засвоєнню педагогічної інформації, розвитку критичного мислення, підвищенню інтересу до майбутньої практичної діяльності, впливає на якість знань, формування і розвиток умінь щодо використання наукових і методичних джерел, аналізу і порівняння фактів з різних галузей знань.

О.М. Соєю теоретично обґрунтовано та експериментально апробовано структурно-функціональну модель формування культури самостійної роботи у підготовці майбутніх учителів математики. Визначено поняття «культура самостійної роботи майбутнього учителя математики» як інтегративну властивість його особистості, спрямовану на акумулювання загальних і фахових компетентностей, мотиваційних характеристик і вольових якостей упродовж самостійної роботи. Охарактеризовано її структурні компоненти (мотиваційний, змістовий, процесуально-технологічний); визначено критерії (ціннісно-орієнтаційний, змістово-результативний, операційно-діяльнісний, рефлексивно-конструктивний), показники і рівні (високий, достатній, задовільний, низький) сформованості культури самостійної роботи майбутніх учителів математики.

Автором дослідження уточнено сутність понять «культура», «самостійна робота студентів» та «інноваційні технології» щодо формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики. Подальшого розвитку набули інноваційні технології в освіті, спрямовані на оптимізацію процесу формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики.

Викладене вище визначає наукову новизну та відображає найбільш суттєві результати, що здобуті автором у процесі теоретико-експериментального дослідження.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що створено й апробовано навчально-методичний супровід реалізації педагогічних умов формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій, а саме: навчально-методичне «хмарне середовище» з геометрії. Видано навчально-методичний посібник щодо виконання лабораторних і самостійних робіт з дисципліни «Методи обчислень», навчальний посібник з методики формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» напряму підготовки «Математика*» із застосуванням засобів інноваційних технологій. Це дає підстави стверджувати, що матеріали дослідження можуть бути використані при розробці навчальних програм, спецкурсів, семінарів у системі підготовки й підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, а також під час написання курсових, дипломних та магістерських робіт.

Методами математичної статистики доведено якісний вплив запропонованих педагогічних умов. Виявлені статистично значущі зміни позитивної динаміки сформованості культури самостійної роботи майбутніх учителів математики в ЕГ-1 й ЕГ-2, достовірність яких підтверджено за допомогою F -критерію Фішера і t -критерію Стюдента для прийнятого рівня значущості 0,05.

Вважаємо, що автор продемонструвала відповідну дослідницьку позицію та обізнаність у предметі дослідження, засвідчила глибоке розуміння сутності й розвитку гуманістичних ідей щодо формування готовності майбутніх учителів до розв'язання професійних завдань, виявила високу фахову й професійно-педагогічну компетентність, продемонструвала відповідну ерудицію і культуру наукової праці.

Поставлені завдання дослідження знаходять своє змістове та логічне вирішення у тексті дисертації, структура якої є послідовною та логічно вибудованою. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків на 63 сторінках. Загальний обсяг роботи складає 290 сторінок, основного тексту – 196 сторінок. У списку використаних джерел 260 найменувань, з них 12 - іноземною мовою. Загальні результати окреслені у Висновках відповідно до завдань дослідження.

Вважаємо, що теоретичні наробки дисертантки та одержані нею експериментальні результати перевірки ефективності моделі формування культури самостійної роботи майбутнього учителя математики засобами інноваційних технологій є переконливими і достовірними. Це обумовлено використанням комплексної методики дослідження, сукупністю дослідницьких методів, що адекватні предмету, меті і завданням дослідження, поєднанням кількісного та якісного аналізу одержаних результатів, застосуванням методів математичної статистики.

Між тим, позитивно оцінюючи виконане О.М. Соєю дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне поставити деякі проблемні питання, що спонукають до дискусії, а також висловити з цього приводу окремі зауваження та побажання:

1. У дисертації ґрунтовно проаналізовано сутність поняття «самостійна робота» та стан готовності майбутніх учителів математики до розв'язання професійних завдань засобами інноваційних технологій. Проте, автором іноді некоректно (в методологічному плані) протиставляються або ж розмежовуються поняття «самостійна робота», «навчально-пізнавальна діяльність», «самостійна пізнавальна діяльність»... Наприклад, на с. 13 автореф. та с. 96 дисертації вираз: «... здатність здійснювати навчально-пізнавальну діяльність під час самостійної роботи...», а також с. 16 автореферату позиція [8]: «... особливості навчально-пізнавальної і самостійної

діяльності студентів...»

2. Чи достатніми є, на Ваш погляд, визначені Вами три педагогічні умови, на основі яких здійснено дослідження, у порівнянні з цілим комплексом умов, що реально впливають на формування готовності майбутніх учителів математики до розв'язання ними професійних завдань?

3. В роботі не зазначено, чи можливе використання структурно-функціональної моделі формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій у професійній підготовці учителів інших профілів.

4. Результати дисертаційного дослідження цілковито доводять справедливість заявленої у вступі гіпотези. Проте, у загальних висновках не відображено, чи вдалося автору та якою мірою усунути ті суперечності, що зумовлюють актуальність даного дослідження.

5. Робота не позбавлена деяких стилістичних і граматичних огріхів (напр., на сс. 37, 107, 163 дисертації та с. 13 автореферату).

Проте, зазначені зауваження в цілому не знижують теоретичної та практичної цінності проведеного дослідження.

В рецензованій роботі схарактеризовано наукову новизну, чітко структуровано її розділи, результати основних положень роботи повністю висвітлено в публікаціях автора. Загальні висновки базуються на результатах дослідження і відбивають його сутність.

Автореферат адекватно відбиває зміст дисертації, основні положення якої знайшли своє висвітлення у 27 наукових та науково-методичних публікаціях автора (13 з них – одноосібні): зокрема, 3 – посібники, 11 статей у фахових виданнях України, 1 стаття в закордонному виданні, 9 тез – у збірниках матеріалів конференцій, з яких 5 – одноосібні.

Дисертація Сої Олени Миколаївни «Формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій» є самостійною завершеною науковою працею, яка має теоретичне та практичне значення для теорії і методики професійної освіти й відповідає вимогам пунктів 10,12,13 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України 24.07.2013 року №567, а її автор, Соя Олена Миколаївна, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності – 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук,
професор, провідний науковий
співробітник відділу змісту і технологій
навчання дорослих
Інституту педагогічної освіти і
освіти дорослих НАПН України

М.М. Солдатенко

